

Talousyksikkö
Hallitusneuvos Päivi Pietarinen

11.2.2026

VN/25113/2023
VN/25113/2023-VNK-36

Eduskunnan perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karenssista sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 90/2024 vp); asiantuntijalausunto eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karenssista sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 90/2024 vp) on saapunut eduskunnan perustuslakivaliokuntaan mietinnön antamista varten. Valiokunta on pyytänyt valtioneuvoston kanslialta lausuntoa hallituksen esityksestä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karenssista sekä muutettavaksi sakon täytäntöönpanosta annettua lakia (672/2002). Uuden lain nojalla voitaisiin rajoittaa määräajaksi valtioneuvoston jäsenen oikeutta siirtyä toimikautensa päätyttyä uuteen tehtävään. Lakia sovellettaisiin myös valtioneuvoston jäsenyydestä vapautettuun henkilöön määräajan eron myöntämisestä. Esityksessä ehdotetaan lisäksi teknisluonteista muutosta sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin ehdotetun seuraamusmaksun johdosta.

Asian tausta, nykytila ja nykytilan arviointi

Valtioneuvoston asettama valtion virkamieseettinen neuvottelukunta antoi vuonna 2014 suosituksen toimenpiteiksi ministerien siirtyessä poliittisesta johtotehtävästä toisiin tehtäviin. Neuvottelukunta esitti, että hallituksen järjestäytyessä sen jäsenet sitoutuvat ilmoittamaan aikomuksestaan mahdollisesti siirtyä ministerin tehtävästä toisiin tehtäviin. Euroopan neuvoston korruptionvastainen toimielin GRECO (Groupe d'États contre la corruption) suosittelee vuonna 2018, että Suomi laatii menettelytavat, joita ministerien on noudatettava toiminnassaan ministerikauden päätyttyä. Myös valtioneuvoston oikeuskansleri on pitänyt perusteltuna, että lailla säädettäisiin valtion intressit turvaavista menettelytavoista ministerien siirtyessä muihin tehtäviin (valtioneuvoston oikeuskanslerin päätös 4.12.2019 Dnro OKV/327/1/2019). Virkamiesten karenssisopimuksia koskevia säännöksiä käsitellessään eduskunnan perustuslakivaliokunta katsoi, että valtioneuvoston olisi syytä selvittää sääntelyn ulottamista ministereihin ottaen kuitenkin sääntelyn sisällössä huomioon nimitysmenettelyn ja valtiosääntöisen aseman erityispiirteet (PeVL 35/2016 vp, s. 2).

Sisäpiiritietoa ja muita salassa pidettäviä tietoja koskevaa sääntelyä lukuun ottamatta voimassa olevaan lainsäädäntöön ei sisälly säännöksiä, jotka rajoittaisivat ministerien tehtävissä toiminutta hänen hakeutuessaan muihin tehtäviin ministerikauden jälkeisenä aikana. Voimassa oleva lainsäädäntö ei myöskään ole sovellettavissa sen arvioimiseen, onko ministerin siirtyminen toisiin tehtäviin ministerikauden jälkeen ministerin asemaan ja tehtäviin nähden asianmukaista.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Valtioneuvoston kanslia

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 23
00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.vnk@gov.fi

Pääministeri Petteri Orpon hallitus antoi sitoumuksen ilmoittaa aikomuksesta siirtyä muihin tehtäviin periaatepäätöksenä valtioneuvoston yleisistunnossa samana päivänä, kun tasavallan presidentti nimitti hallituksen tehtävänsä. Periaatepäätöksellä valtioneuvoston jäsenet sitoutuivat vapaaehtoisesti ilmoittamaan pääministerille ja valtion virkamieseettiselle neuvottelukunnalle aikomuksestaan siirtyä muihin tehtäviin tai muuhun toimintaan pääministeri Petteri Orpon hallituskaudella. Neuvottelukunta voisi tehdyn ilmoituksen perusteella suositella ministerille enintään kuuden kuukauden karenssiaikaa ennen uuden tehtävän vastaanottamista tai toiminnan aloittamista.

Nykyisessä, valtioneuvoston periaatepäätökseen perustuvassa menettelyssä kyse on periaatepäätöstasoisesta sitoumuksesta ilman lain velvoitteita ilmoittamiseen tai siihen liittyviä muitakaan menettelysäännöksiä. Perustuslaissa säädetyn hallitusvallan käytön vaikuttavuuden kannalta olisi tarpeen varmistua siitä, että yleinen etu ja hallitusvallan käyttöä kohtaan tunnettu luottamus turvataan valtioneuvoston jäsenen siirtyessä muihin tehtäviin. Hallitusvallan käytön uskottavuus myös edellyttää, että ihmiset voivat perustellusti luottaa päätöksentekojärjestelmään ja siihen, että ministerin siirtyminen toimikautensa päätyttyä julkisen hallinnon ulkopuolisiin tehtäviin ei sellaisenaan anna aiheutta epäillä yleisen edun ja hallitusvallan käyttöä kohtaan tunnetun luottamuksen vaarantumista.

Hallitus antoi 29.9.2022 eduskunnalle esityksen laeiksi valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karenssista sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 192/2022 vp). Hallituksen esitys raukesi maaliskuussa 2023, kun asian käsittely jäi eduskunnassa kesken vaalikauden päättyessä.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan viedään loppuun laki valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karenssista.

Tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on suojata yleistä etua ja luottamusta hallitusvallan käyttöön torjumalla ehdotetun karenssisääntelyn keinoin ennalta mahdollisten eturistiriitatilanteiden syntymisestä aiheutuvaa luottamusvajeen uhkaa valtioneuvoston jäsenen siirtyessä toimikautensa jälkeen julkishallinnon ulkopuolisiin tehtäviin.

Ehdotetussa laissa valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karenssista säädettäisiin valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karenssista, jonka nojalla voitaisiin enintään 12 kuukauden määräajaksi rajoittaa valtioneuvoston jäsenenä toimivan henkilön oikeutta siirtyä toimikautensa päätyttyä muihin tehtäviin. Ehdotettua lakia sovellettaisiin kaikkiin valtioneuvoston jäseniin. Lakia sovellettaisiin myös valtioneuvoston jäsenyydestä vapautettuun henkilöön 12 kuukautta eron myöntämisestä. Lakia ei sovellettaisi valtioneuvoston jäseniin, joiden toimikausi on päättynyt ennen lain voimaantuloa.

Lain soveltamisalaan kuuluvan henkilön olisi ilmoitettava aikomuksestaan vastaanottaa tai aloittaa palvelus, tehtävä, toimi tai toiminta (*uusi tehtävä*) perustettavaksi ehdotettavalle karenssilautakunnalle. Ilmoitusvelvollisuus koskisi laajasti yksityisen sektorin toimijoiden palvelukseen siirtymistä. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin ei kuitenkaan kuuluisi siirtyminen ehdotuksessa tarkoitetun julkisyhteisön, Euroopan unionin, kansainvälisen järjestön, kansainvälisen toimielimen tai puolueen palvelukseen. Ilmoitusvelvollisuutta ei olisi myöskään otettaessa vastaan julkinen luottamustehtävä, kuten kansanedustajan, aluevaltuutetun tai kunnanvaltuutetun toimi tai julkisyhteisön edustajiston tai toimielimen jäsenyys. Laki sisältäisi säännökset karenssilautakunnan asemasta sekä sen tehtävistä ja toimivaltuuksista.

Karenssilautakunta voisi laissa säädettyjen edellytysten täytyessä määrätä uudessa tehtävässä aloittamisen ajankohtaa koskevan rajoitusajan (*karenssi*). Karenssi voitaisiin ehdotuksen mukaan määrätä, jos ilmoituksen antajalla eli valtioneuvoston jäsenenä toimivalla henkilöllä tai 12 viime kuukauden aikana valtioneuvoston jäsenyydestä vapautetulla henkilöllä on tai on ollut valtioneuvoston jäsenenä toimiessaan pääsy sellaiseen salassa pidettävään tai julkisuutta muuten rajoittavien säännösten suojaamaan tietoon, jota voitaisiin olennaisella tavalla käyttää uudessa tehtävässä omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi tai uuteen tehtävään siirtymisen voitaisiin muusta erityisestä syystä katsoa johtavan eturistiriitaan valtioneuvoston jäsenenä toimimiseen nähden. Edellytyksenä olisi lisäksi, että uuteen tehtävään siirtymisen voitaisiin katsoa vaarantavan yleistä etua ja luottamusta hallitusvallan käyttöön.

Ehdotus ilmentää perusoikeuksien rajoittamiselle asetetut yleiset edellytykset huomioon ottaen lähtökohtaa siitä, ettei karenssi ole tarkoitettu määrättäväksi kaavamaisesti tai satunnaisesti eikä vähäisin perustein. Karenssia ei saisi määrätä myöskään alaltaan laajemmaksi tai kestoaltaan pitemmäksi kuin se on ehdotetun lain tavoitteen saavuttamiseksi välttämätöntä. Karenssi olisi ehdotuksen mukaan määrättävä päättymään viimeistään 12 kuukauden kuluttua siitä, kun henkilölle on myönnetty ero valtioneuvoston jäsenen tehtävästä. Voidaan arvioida, että valtioneuvoston jäsenenä saadut merkittävät, salassa pidettävät tai julkisuutta muuten rajoittavien säännösten suojaamat tiedot tai eturistiriitoja

aiheuttavat vaikutusvaltasuhteet ovat viimeistään 12 kuukaudessa menettäneet merkitystään niin, ettei niitä voida enää laissa tarkoitetussa mielessä uudessa tehtävässä hyödyntää.

Karenssin kohteena olevalla olisi oikeus valtioneuvoston jäsenelle maksettavaa palkkiota vastaavaan korvaukseen karenssin ajalta sekä yli kaksi kuukautta kestävältä asian käsittelyn ajalta. Oikeus korvaukseen olisi myös muulla ilmoituksen antajalla siltä osin kuin asian käsittely karenssilautakunnassa on kestänyt yli kaksi kuukautta. Valtioneuvoston jäsenyydestä vapautetulle henkilölle voitaisiin määrätä enintään 30 000 euron seuraamusmaksu, jos hän laiminlöisi uutta tehtävää koskevan ilmoitusvelvollisuutensa taikka enintään 60 000 euron seuraamusmaksu, jos hän rikkoisi velvollisuutensa olla aloittamatta uutta tehtävää hänelle määrätyn karenssin aikana. Karenssilautakunnan päätökset olisivat muutoksenhakukelpoisia.

Pääasialliset vaikutukset

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia julkiseen talouteen. Ehdotetusta sääntelystä saattaa aiheutua valtioneuvoston kanslialle jonkin verran kustannuksia tilanteissa, joissa ilmoituksen antajalle asetetaan uuteen tehtävään siirtymisen perusteella karenssi. Ilmoituksen antajalle maksetaan tällöin karenssin ajalta valtioneuvoston jäsenen palkkiota vastaava korvaus. Sitä, kuinka usein karenssia tarvitaan, ja kuinka pitkä karenssi kussakin tapauksessa olisi, ei ole kuitenkaan mahdollista ennakolta arvioida. Sääntelyn odotetaan olevan ennemminkin ennaltaehkäisevää siten, ettei karenssin määräämiselle olisi laajamittaista ja säännönmukaista tarvetta. Mahdolliset karenssin määräämisestä aiheutuvat kustannukset on tarkoitus kattaa valtioneuvoston kanslian momentin 23.01.02 määrärahan puitteissa. Karenssilautakunnan toiminnasta aiheutuvien hallinnollisten kustannusten arvioidaan jäävän varsin vähäisiksi.

Sääntelyllä arvioidaan olevan välillisesti myös markkinoiden toimintaa ja tasapuolisuutta parantavia vaikutuksia. Ehdotuksen ei arvioida vaikuttavan merkittävästi halukkuuteen rekrytoida ministerin tehtävässä toimineita.

Ehdotetulla sääntelyllä on tarkoitus torjua ennakolta valtioneuvoston jäsenten uuteen tehtävään siirtymisestä mahdollisesti aiheutuvia eturistiriitatilanteita ja luottamusvajeen uhkaa. Voidaan olettaa, että tällaisella ennalta ehkäisevällä sääntelyllä voitaisiin merkittävästikin vähentää eturistiriitatilanteiden ja luottamusvajeen riskiä. Sääntelyssä on mahdollista katsoa olevan ainakin välillisesti kyse myös korruption ja muun epäeettisen vaikuttamisen ennalta ehkäisemisestä. Ehdotetun sääntelyn voidaan kokonaisuutena arvioida vahvistavan yleisön luottamusta demokraattisen oikeusvaltion rakenteisiin, julkiseen hallintoon sekä valtioneuvoston harjoittaman hallitusvallan käytön läpinäkyvyyteen, uskottavuuteen ja vastuullisuuteen. Ehdotetulla sääntelyllä on vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Sääntelyllä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia valtioneuvoston jäsenenä toimivien tai toimineiden henkilöiden uudelleen työllistymisen mahdollisuuksiin, vaikka se saattaisi lisätä jonkin verran epävarmuutta yksityisen sektorin toimijoissa näiden rekrytoimissa uusiin tehtäviin hakeutuvia ministereitä. Ehdotuksen ei arvioida myöskään vähentävän kiinnostusta ministerin tehtävää kohtaan. Esityksellä ei lähtökohtaisestikaan rajoitettaisi valtioneuvoston jäsenten siirtymistä toimikautensa päätyttyä muuhun julkisen hallinnon tehtävään tai poliittiseen luottamustehtävään.

Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.9.2027, eli seuraavan hallituskauden alussa. Siten henkilö, joka seuraavan hallituksen muodostamisen yhteydessä harkitsisi ministerin tehtävän vastaanottamista, voisi harkinnassaan ottaa huomioon myös valtioneuvoston jäsenelle ehdotetussa laissa asetettavat uudet velvoitteet. Selkeys edellyttää, että uudet velvoitteet koskevat kaikkia hallituksen jäseniä samalla tavoin.

Suhde muihin esityksiin

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n 2 momenttia. Sakon täytäntöönpanosta annettua lain 1 §:n 2 momenttia on muutettu sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta annetulla lailla (416/2025), joka on tullut voimaan 1.1.2026. Eduskunnassa on viireillä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 77/2025 vp), hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poronhoitolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 161/2025 vp), hallituksen esitys eduskunnalle eurooppalaista sähköisten todisteiden esittämismääräystä ja säilyttämismääräystä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 175/2025 vp) ja hallituksen esitys eduskunnalle kyberkestävyysasetuksen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 179/2025 vp), joissa ehdotetaan muutettavaksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n 2 momenttia.